

17. 1853

~~Van Valkenswaard den 10 Maart 1815~~
De Provisioneel fungerende Burgemeester 1834
Van Valkenswaard,
fol. 35.

Aan
Zyn Excellentie den Heer gouverneur
der Provincie Brabant,

Ingexolge eene advertentie van uw Excellentie van den
11^{en} Januarij 1815 geplaatst in het dagblad der Provincie
van dyndag den 17 Januarij dezes jaars N° 5,

Waar by alle Steden, dorpen, Heerlykheden, districten,
en Corporationen binnen gemelde provincie worden geauthori-
seerd, opzigtens het bekomen van Nieuwe; of bevestiging
van de reeds gebruikelijke Wapens. Met informatie,
dat, tot Vermysing der Kosten de reeds gerequireerde
opgaven aan uw Excellentie nog voor den 1ten april
dezes jaars, moeten worden ingetonden &c.

om aan den inhoud van het daar in aangehaalde
te voldoen, heb ik de eer uw Excellentie te informeren
dat ten tyde van de inlyfing van Holland met Frankryk,
by de gemeente van Valkenswaard een Wapen in gebruik
was, verbeeldende, den Heiligen Nicolaus, in Bisshop-
pelyk gewaad, Zynde dese de patroon van de gemeente;
ook bestaat hier nog een van ouds opgericht gilde,
of Schutterij, onder de benaming van Sinte nicolaas gild,
waar van daan, denkelyk gemelde Wapen zyn oorsprong
heeft,

V. B.

Thans

438.

Thans Sedert de inlijving Van Holland Met Frankryk,
het Vooren gemelde Wapen niet meer gebeeïgigd wordende,
is het Zelfe in ongereedheid geraakt, Haar door deze
gemeente in de kosten zal moeten vervallen, om een
ander fackel of wapen te laten vervaardigen, To dra
Wy zullen geïnformeerd Zyn, of den Hoogen Raad
Van Adel zal goed vinden, het hier Vooren omschreven
Wapen, te bevestigen, ofte wel Een Zoo danig
ander Wapen te ordonnieren, meer overlenkom-
stig, en Eigenartig Met de Naam Van Valkenswaard,
of oorspronk Van dien, Naamentlyk de Valkenafg-
=oeffening, Welkers benaming, en oeffening, aan
de meeste Hooven Van Europa zeer wel bekend Zyn
en dus eenen gekroonden Valk Voor Wapen niet
oneigenartig Zoude Zyn, Voor al Wanneer den
Hoogen Raad Van Adel Mocht goedvinden, het hier
Vooren in gebruik geweest Zynde Wapen Van den
Heiligen Nicolaus, de doen vervangen door een ander
in afwachting Van het resultaat.

de Burgemeester Voor noemd

Wynants

Confirma-
tie

V A L K E N S W A A R D

Schepenbank

Niet genoemd in Byl. Kerremans noemt Weert onder Peelland (p. 40). Van een Wedartse maat is sprake in 1439 (BP 1438/9, 152v). Zie verder onder Waalre, waaronder Valkenswaard ressorteerde.

Schepenbankszegel

Zie onder Waalre.

Gemeentewapen

De burgemeester van Valkenswaard schrijft op 10 maart 1815 dat Valkenswaard tot de inlijving van Holland bij Frankrijk (1810) een gemeentewapen in gebruik heeft gehad met de afbeelding van de H.Nicolaas, bisschop en patroon der gemeente. Dit wapen is dan sinds 1810 niet meer in gebruik. Hij vraagt om een bevestiging van dat wapen of de verlening van een nieuw wapen meer overeenkomstig met de oorsprong van de naam Valkenswaard, m.n. wijst hij op de valkenvangst (HRvA).

Op 28 september 1819 wordt de gemeente Valkenswaard bevestigd in het bezit van het volgende wapen: zijnde een blaauw schild beladen met het beeld van St.Nicolaas van goud (HRvA= Ned.Wapens 1941; PG 1689). Bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 8 juli 1942 wordt aan de gemeente het volgende wapen verleend: in goud een slechtvalk in natuurlijke kleur, gekapt en geschoend van keel, zittende op een vuist, gehandschoend van hetzelfde en vergezeld in den rechterbovenhoek van een posthoorn van hetzelfde, beslagen van zilver, in den linkerbovenhoek van een merlet van keel en in den schildvoet van een lelie van hetzelfde met afgesneden voet (Ned.Wap.1943). Bij K.B.van 10 februari 1954 wordt het oorspronkelijke wapen bevestigd: in azuur, het beeld van St.Nicolaas, houdende in de rechterhand een kromstaf terwijl hij de linkerhand beschermend uitstrekt boven drie kinderfiguren, staande op de rand van een kuip, het geheel geplaatst op een grond, alles van goud (Sierksma).

VAN VEGE DEN KONING.

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan
denzelve verleend, bij besluit van den 20sten Februarij 1816, bevestigt bij
dezen *de koninklijke Algemeene Verordening*
ingevolge het, door *haar* gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

Gedaan in 'S GRAVENHAGE den

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD,

Secretaris.

... van de Bestuur, heb ik de ...
in de Zenden, het bevoorde Staande af-
druk met de omschrijving van het wopen
der gemeente; Zoo als het bevoorde in der
tijd, door den hoogen Raad van Adel,
is overleend geworden.

De Burgemeester der
gemeente Valkenswaard
M. J. Smulders

Valkenswaard, 20. dec 1838

Indes een blaauw seël, beladen met
L. J. J.

het beeld van S^t
Nicolaas van goud.

Van
Uijne Excellentie
den Gheer Staatsraad Gouverneur
der provincie Noord-Brabant.

Van Valkenswaard ^{23-3-'54} begint de victorie Herstel van gemeente-wapens

Zo is er dus een einde gekomen aan het fancy-wapen, dat de gemeente Valkenswaard bijna twaalf jaren gevoerd heeft. Blijkens het bericht in ons blad van gisteren is de oude wapenfiguur, Sint Nicolaas met de drie jongetjes in de vleeskuip, in ere hersteld. Voor het gemeentebestuur moet dit een grote voldoening zijn doch wellicht meer nog voor deken Manders, die zich van het begin af met kracht van argumenten tegen de wijziging van het gemeentelijk blazoen gekeerd heeft en voortdurend doende is gebleven de activiteit op dit punt niet te laten insluimeren.

BEELDENSTORM

In onze tijd van afnemend besef van de waarde der tradities en van geringer begrip van de oude symbolen zal dit bericht waarschijnlijk velen koud laten. Anderen zullen zich verheugen over deze terugkeer van de dwalingen zijns heraldischen weegs, waartoe de Hoge Raad van Adel thans bij Koninklijk besluit gebracht is. Juist dit achten wij hoopgevend. Want Valkenswaard staat niet alleen. Het leek er wel op, of de Hoge Raad van Adel zich twaalf jaren geleden ten doel gesteld had, de gemeentewapens van de oude Heerlijkheid Waalre en Weerde te laiceren. Niet alleen, dat St. Nicolaas, eeuwen her reeds bekend als patroon der parochie, het veld moest ruimen, voor Waalre had de heraldicus van het hoge college de trouvaille, dat de schildhouder, die algemeen wordt aangezien voor St. Willebrord, moest verdwijnen.

HAAGSE FOUTEN

Hoe kwam men in Den Haag daartoe?

Het Waalrese gemeentewapen is een even gecompliceerd als onzuiver geval. Bij de vereniging van Aalst met Waalre is het blazoen van laatst ge-

noemde gemeente aangehouden, hetgeen op zich zelf niet onjuist was want beide hebben ten dele dezelfde Heren gehad, hetgeen ook in de wapen tekens tot uitdrukking gebracht is; alleen werd Aalst door een vroegere Hoge Raad van Adel in een speelse bui nog opgescheept met de hoofdletter A... Die wapens zijn destijds meestal vastgesteld moeten worden aan de hand van zegelafdrukken, die niet steeds even nauwkeurig waren. Zo werden voor Waalre de eikels vertaald door burchttorens en de hoorn in het hartschild door een leeuw.

Toen het gemeentebestuur deze duidelijke fouten wilde laten herstellen, kwam de Hoge Raad van Adel (tijdens de bezetting) plotseling met iets geheel nieuws. Allereerst werd de tenant, de Willebrordsfiguur, verwijderd. Daarna werden de wapens van vroegere Heren opnieuw nagegaan en omdat er toch grote schoonmaak werd gehouden kreeg Waalre op drie horizontale banen de merlet (een watervogeltje zonder pootjes afgebeeld) van het geslacht van Cuyck, de hoorn van de Hornes en de afgeknotte Franse lelie van de van Rootselaers. Nu is met dat wapen van de Heren van Cuyck inderdaad door de dingbank van Waalre gezegeld tussen 1369 en 1454, zoals dr. G. P. J. Bannenbergh in „Sint Willebrord in Waalre en Valkenswaard" aantoonde. Veel langer echter hebben de Wolderse schepenen zich bediend van eer zegel, dat de wapenfiguren van de Heren van der Clusen bevat, de sterren en de eikels, n.l. van 1554 tot 1737.

Het was dit wapen, dat geen genade kon vinden in de ogen van de wapenkundige van de H.R. van Adel want... de van der Clusens waren geen riddermatig geslacht. Wellicht heeft de Hoge Raad gemeend daarmede het gemeentebestuur van Waalre te overbluffen doch dit had zich het advies verzekerd van een deskundige als de oud-rijksarchivaris in Noord-Brabant, mr Smit te 's-Hertogenbosch, die, evenals andere heraldici, geen enkele regel kon vinden volgens welke de figuren van niet-adellijke en adellijke familiewapens verboden componenten zouden zijn.

VIER EEUWEN

Uit de Waalrese raad is dan ook meer dan eens aandrang op het college van burgemeester en wethouders uitgeoefend om zich niet door de Hoge Raad van Adel te laten ringeloren, aan gezien deze instantie tenslotte niet het Kon. besluit uitvaardigt uiteraard, waarbij een wapen wordt vastgesteld. Er was destijds waarschijnlijk meer kans geweest voor een actie, omdat

de schildhouder, die algemeen wordt aangezien voor St. Willebrord, moest verdwijnen.

HAAGSE FOUTEN

Hoe kwam men in Den Haag daar-toe?

Het Waalrese gemeentewapen is een even gecompliceerd als onzuiver geval. Bij de vereniging van Aalst met Waalre is het blazoen van laatst ge-

Heren opnieuw nagegaan en omdat er toch grote schoonmaak werd gehouden kreeg Waalre op drie horizontale banen de merlet (een watervogeltje zonder pootjes afgebeeld) van het geslacht van Cuyck, de hoorn van de Hornes en de afgeknotte Franse lelie van de van Rootseelaers. Nu is met dat wapen van de Heren van Cuyck inderdaad door de dingbank van Waalre gezegeld tussen 1369 en 1454, zoals dr. G. P. J. Bannenbergh in „Sint Willibrord in Waalre en Valkenswaard” aantoot. Veel langer echter hebben de Wolderse schepenen zich bediend van eer zegel, dat de wapenfiguren van de Heren van der Clusen bevat, de sterren en de eikels, n.l. van 1554 tot 1737.

Het was dit wapen, dat geen genade kon vinden in de ogen van de wapenkundige van de H.R. van Adel want... de van der Clusens waren geen riddermatig geslacht. Wellicht heeft de Hoge Raad gemeend daarmede het gemeentebestuur van Waalre te overbluffen doch dit had zich het advies verzekerd van een deskundige als de oud-rijksarchivaris in Noord-Brabant, mr. Smit te 's-Hertogenbosch, die, evenals andere heraldici, geen enkele regel kon vinden volgens welke de figuren van niet-adellijke en adellijke familiewapens verboden componenten zouden zijn.

VIER EEUWEN

Uit de Waalrese raad is dan ook meer dan eens aandrang op het college van burgemeester en wethouders uitgeoefend om zich niet door de Hoge Raad van Adel te laten ringeloren, aan gezien deze instantie tenslotte niet het Kon. besluit uitvaardigt uiteraard, waarbij een wapen wordt vastgesteld. Er was destijds waarschijnlijk meer kans geweest voor een actie, omdat toen nog twee Brabantse ministers — die ter zake bemoeienis hebben — aan het bewind waren: mr. Struycken aan Justitie en mr. Teulings aan Binnenlandse Zaken. B. en W. oordeelden de tijd evenwel nog niet rijp. Wel bleek, dat zij zich in deze aangelegenheid met hun ambtgenoten uit Valkenswaard verstaan hadden. Intussen werd enerzijds het oude en foute wapen gehandhaafd toen er gemeente blazoenen moesten gesneden worden in de mooie bank, die de omliggende gemeenten aan Eindhoven geschonken hebben bij de opening van het nieuwe stadhuis; anderzijds begon Waalre op zijn officiële stukken — o.i. ten onrechte — het opgedrongen bezettingswapen (als we het zo noemen mogen) af te drukken.

Het stak de Waalrese vroedschap met name, dat de heren in Den Haag met zoveel gemak Sint Willebrord hadden ausradiert, een poging, die zij ook elders wel ondernomen hebben en waar van men kan getuigen, dat ze minstens van weinig pieteit blijk gaf. Een in zijn fouten (door de Hoge Raad overigens zelf gemaakt...) gecorrigeerd wapen met de figuren van de Hornes en de van der Clusens, dat dit jaar precies vier eeuwen als schepenzegel gevoerd is, had intussen toch wel enig recht verkregen, zo dunkt ons.

We zullen hier niet de heraldische blunders gaan ophalen, die de Hoge Raad van Adel in de bijna anderhalve eeuw van zijn bestaan al begaan heeft, als hij gemeentewapens aan het uitdelen was. We willen er wel op aandringen, dat het gemeentebestuur van Waalre thans met kracht zich doet gelden om het verantwoord heraldisch advies van mr. Smit te doen sanctioneren door middel van een Koninklijk besluit. Het voorbeeld van Valkenswaard kan den burger moed geven.

S.Z.

Gelet op het Besluit van den Waarnemend
Secretaris-Generaal van het Departement
van Algemeene Zaken van den 8 Juli des
jaars duizent honderd twee en veertig N° 308,
aanlaatsel de Secretaris van den Hoogen Raad
van Babel dat spandij aan de Gemeente

Valkenwaard

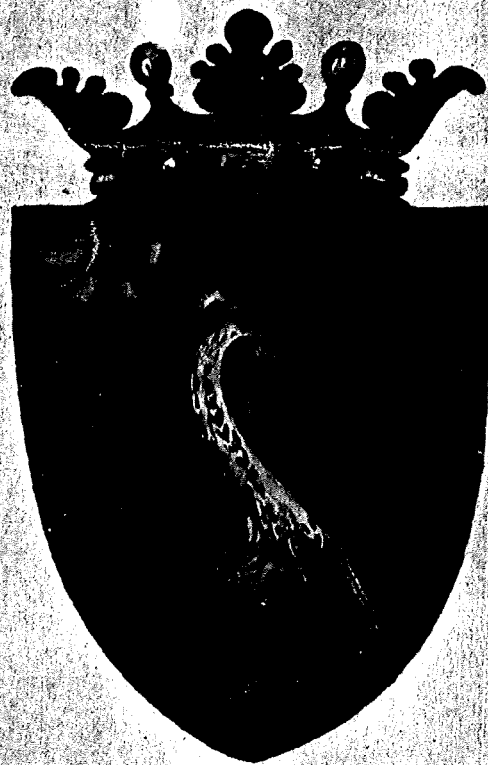
een wapen is verleid, waarvan de beschry-
ving luidt als volgt:

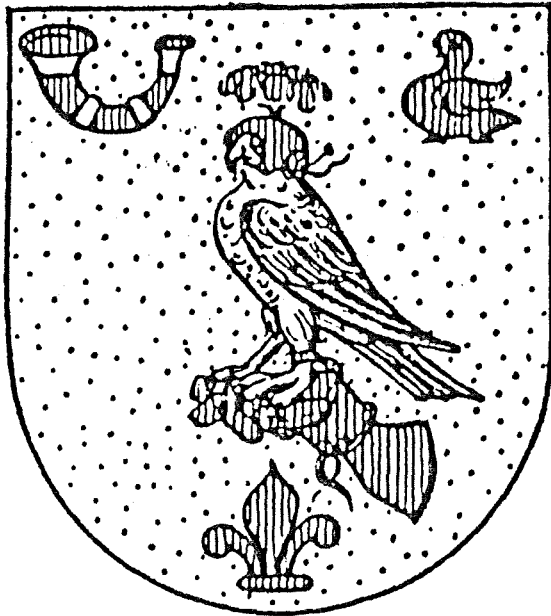
In goud een slichvalk in natuurlijke
kleur, gedart en gewoond van heel, zittende
op een vuist gelandschoond van hetzelfde en
nagels in den rechter broedhoek van een
pluithoorn van hetzelfde, beslagen van zilver,
in den linker broedhoek van een merlet
van heelen in den schildvoet van een
lelie van hetzelfde met afgesneden voet.
Het schild gekeld met een gouden kroon
van drie bladeren en twee paarslen.

4. Gronnhage, 26 Juli 1902

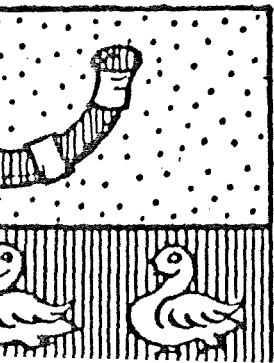
De Secretaris van den
Hoogen Raad van Babel,

J. Ph. de Meuse van Leren

11. VALKENSWAARD

1942, m...

Besluit van den
8 Juli 1942,
Afd. II, No. 397

DE WAARNEMEND SECRETARIS-GENERAAL VAN
HET DEPARTEMENT VAN ALGEMEENE ZAKEN,

Gelet op de voordracht van den Hoogen Raad van Adel;
Besluit aan de Gemeente V A L K E N S W A A R D een
wapen te verleen, waarvan de beschrijving luidt als volgt

In goud een slechtvalk in natuurlijke kleur, gekapt
en geschoend van keel, zittende op een vuist, gehandschoend
van hetzelfde en vergezeld in den rechterbovenhoek van een
posthoorn van hetzelfde, beslagen van zilver, in den linker-
bovenhoek van een merlet van keel en in den schildvoet van
een lelie van hetzelfde met afgesneden voet.
Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en
twee paarlen.

's-Gravenhage, 8 Juli 1942

DE WND. SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
DEPARTEMENT VAN ALGEMEENE ZAKEN,
w.g. Schrieke.

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
DE WND. SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
DEPARTEMENT VAN ALGEMEENE ZAKEN,
w.g. Reyseger.

Voor eensluidend afschrift,
DE SECRETARIS VAN DEN
HOOGEN RAAD VAN ADEL,

J. Ch. de Montevre Louw

KRONIEK VAN DE KEMPEN

HET STREEKARCHIEF

ZUID-OOST BRABANT

Het gemeentewapen van Valkenswaard

Oorspronkelijk heeft het grondgebied van Valkenswaard deel uitgemaakt van het Echternachse domein van Waalre. In het eerste kwart van de 13e eeuw verschijnt de naam van het dorp in de geschreven geschiedenis als Wederde en Wederte. Ook kerkelijk maakt Valkenswaard aanvankelijk deel uit van (de parochie) Waalre. De oudste vermelding van de kerk van Valkenswaard dateert van 1321. De parochie bestaat in ieder geval in 1340, doch blijft tot in de 16e eeuw bediend worden door de pastoor van Waalre.

De abdij van Echnernach heeft tot aan het einde van het Ancien Régime de grondheerlijkheid van Waalre en Valkenswaard bezeten, d.w.z. dat de grondrechten aan die abdij toekwamen. In de 14e en het begin van de 15e eeuw wordt de hoge en lage heerlijkheid Waalre-Valkenswaard door verschillende families in leen gehouden van de prins-bischop van Luik, na die tijd van de hertog van Brabant. Valkenswaard heeft samen met Waalre één schepenbank gevormd, waarin Valkenswaard drie schepenen heeft geleverd. Van deze schepenbank is al sprake in 1100-1110 en in 1282; schepenbrieven zijn bekend vanaf 1343. De drie zegeltypen die de schepenbank heeft gebruikt zullen uitvoeriger bij Waalre aan de orde komen. Alle drie vertonen zij echter de heilige Willibrordus in het zegelveld, aanvankelijk vergezeld van een (nog) onbekend voorwerp, dat achtereenvolgens wordt vervangen door de wapenschilden van de families Van Cuyk (gebruikt in de jaren 1426-1574) en van der Clusen (gebruikt in de jaren 1609-1805), twee van de vele families die genoemde hoge en lage heerlijkheid hebben bezeten.

Stempel 1810-1814

In 1810 wordt Valkenswaard samen met Dommelen één gemeente. In 1812 worden zij weer van elkaar gescheiden. Tussen 1810 en 1814 voert iedere gemeente de keizerlijke Franse adelaar in het zegelveld. De burgemeester van Valkenswaard reageert op 10 maart 1815 op de oproep van de provinciale gouverneur (die weer schreef naar aanleiding van de advertentie van de Hoge Raad van Adel). Hij deelt hem mee dat de gemeente Valkenswaard tot de inlijving van Holland bij het Franse keizerrijk (1810) een wapen in gebruik heeft gehad met de afbeelding van de H. Nicolaas, in bisschoppelijk gewaad, zijnde de patroon van de gemeente. De oorsprong van dit wapen zoekt hij bij het plaatselijk St. Nicolaasgilde!

Dit antwoord van de burgemeester is onjuist. Valkenswaard heeft tot 1810 tot de schepenbank van Waalre-Valkenswaard behoort en heeft dus ook tot 1810 het zegel van deze schepenbank gebruikt. De burgemeester zal ooit het zegelcachaet onder ogen hebben gehad (dat volgens hem op dat moment zoek is). Hierop heeft hij (in spiegelbeeld) de H. Willibrordus gezien, die zijn linkerhand uitstrekt over iets, wat de burgemeester - door zijn bekendheid met de uitbeelding van Sint Nicolaas - voor een knip met drie op de rand staande kinderen heeft aangezien. In werkelijkheid strekt Sint Willibrordus zijn (rechter)hand uit, doch daarmee houdt hij het familiewapen Van der Clusen (of

Gemeentewapen 1819-1934

Van Cuyk) vast. De afbeelding is in die tijd (1815) niet zo duidelijk meer. Dit blijkt ook uit het (oude) gemeentewapen van Waalre, dat in 1817 foutief wordt bevestigd. De burgemeester vraagt vervolgens een bevestiging van het oude wapen of de verlening van een nieuw wapen, meer overeenkomstig de oorsprong van de naam Valkenswaard. Met name wijst hij op de valkenvangst. Hij stelt een gekroonde valk voor. De Hoge Raad van Adel niet in staat om alles te verifiëren - bevestigt de gemeente Valkenswaard dan ook op 28 september 1819 in het bezit van het wapen, 'zijnde een blauw schild beladen met het beeld van St. Nicolaas van goud'. De bevestigingsdatum wijst er overigens op dat de Hoge Raad niet meteen met het schrijven van de burgemeester akkoord is gegaan (anders zou de datum 16 juni 1817 zijn geweest).

Als rijksarchivaris mr. J.P.W.A. Smit in 1932 een artikel over de gemeentewapens van Waalre, Valkenswaard en Aalst publiceert, stelt hij daarin voor dat Valkenswaard bij herziening van het wapen de kleuren dient aan te passen en de tekening moet verbeteren. Beter nog vindt hij de toevoeging van een valk aan de rechterhand van de heilige. De gemeente wordt van deze wensen in kennis gesteld.

Met ingang van 1 mei 1934 wordt de voormalige gemeente Valkenswaard verenigd met die van Dommelen en Borkel en Schaft tot de nieuwe gemeente Valkenswaard. Hiermee vervalt het oude wapen (de oude wapens). Eerst op 9 augustus 1939 gaat de gemeente over tot een verzoek om bevestiging van het wapen dat voor de voormalige gemeente Valkenswaard op 10 oktober 1819 (lees: 28 september 1819) werd bevestigd. Door een foute adressering moet het verzoek worden overgedaan. Dit geschiedt echter eerst op 26 augustus 1940. Op 19 januari 1942 deelt de Hoge Raad van Adel mee dat het wapen van de voormalige gemeente Valkenswaard 'op (overigens niet nader omschreven, JM) historische en heraldische gronden niet aan de tegenwoordige gemeente van die naam kan worden toegekend'. Een (nieuw) passend wapen zal dan op korte termijn worden verleend. Het ontwerp van de Hoge Raad komt 'weloverwogen' en 'in volle vrijheid' tot stand, d.w.z. zonder invloed van de Duitse bezetting!

Bij besluit van de waarnemend secretaris-generaal van het Departement van Algemeene Zaken van 8 juli 1942 wordt de gemeente het volgende wapen verleend: 'in goud een slechtvalk in natuurlijke kleur, gekapt en geschoond van keel, zittende op een vuist, gehandschoend van hetzelfde en vergezeld in den rechter bovenhoek van een posthoorn van hetzelfde, beslagen van zilver, in den linker bovenhoek van een merlet van keel en in den schildvoet van een lieve van hetzelfde met afgesneden voet. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen'.

Dit besluit wordt - in verband met 'den bezettingstijd' - zonder protest aanvaard. Op 18 oktober 1945 echter richt de gemeente een verzoek aan Hare Majesteit om intrekking van het besluit van 1942 en om bevestiging van het oude wapen van de voormalige gemeente Valkenswaard.

De argumenten die de gemeente aanvoert wijzen alle in de richting van de katholieciteit van het grootste gedeelte van de bevolking en van de gemeenteraad. Daarnaast worden oneigenlijke tegenargumenten aangevoerd, zoals het feit dat 'alleen door enkele valkeniers valken werden gevangen en afgericht' en dat 'de valkenvangst al sinds 1750 niet meer voorkam'!

Het verzoek wordt dan ook niet gehonoreerd (12 juli 1946). Een nieuw verzoek op 17 oktober 1947 wordt op 12 april 1948 eveneens negatief beantwoord. Van dit antwoord wordt deken H. Manders in kennis gesteld.

In 1950 gaat de gemeente officieus het oude wapen opnieuw gebruiken. Ook deken Manders zit niet stil. Hij weet de vier katholieke kerkbesturen ertoe te brengen gezamenlijk een verzoek aan de gemeenteraad te richten om met klem te bevoorstellen dat het oude gemeentewapen wordt hersteld. De gemeenteraad behandelt dit verzoek op 14 augustus 1952 en besluit opnieuw een beaangundeerd verzoek aan Hare Majesteit te richten. Dit wordt op 5 september 1952 verzonden en een copie wordt in handen gesteld van deken Manders. Ook de commissaris van de koningin in de provincie wordt ingeschakeld, maar achteraf constateert deze dat zijn inmenging geen resultaat heeft gehad.

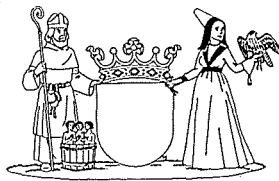
Gemeentewapen 1942-1954

De argumentatie in het verzoek is mijns inziens geen andere dan die in 1945 en 1947. Ook nu is het advies van de Hoge Raad van Adel tot tweemaal toe negatief. De minister van Binnenlandse Zaken wijkt echter van beide adviezen af en gaat uit van de 'bevestiging' van 1819 (een fout van de Hoge Raad zelf). Op 28 januari 1954 vraagt hij Hare Majesteit het verzoek van de gemeente te honoreren. Op 19 maart 1954 bereikt B en W het bericht van de minister dat bij K.B. van 10 februari 1954 het besluit uit 1942 is ingetrokken en de gemeente is bevestigd in het gebruik van het vóór 1 mei 1934 gevoerde wapen: 'in azuur het beeld van St. Nicolaas, houdend in de rechterhand een kromstaf, terwijl hij de linkerhand beschermend uitstrekt boven drie kinderfiguren, staande op de rand van een kuip, het geheel geplaatst op een grond, alles van goud'.

Nog diezelfde dag wordt deken Manders door de burgemeester ingelicht, enkele dagen later ook het kerkbestuur van St. Nicolaas en de rijksarchivaris.

Trots publiceert een journalist in het Eindhovens Dagblad van 23 maart 1954 een artikel over dit 'herstel' onder de kop 'Van Valkenswaard begint de victorie!' Nog in 1982 staat deze krant achter dit standpunt. Dit artikel echter trekt de aandacht van de heraldisch goed onderlegde F. van Etтро uit Eindhoven.

In de laatste dagen voor zijn overlijden schrijft deze een overigens onvoltooid gebleven stuk ten behoeve van B en W van Valkenswaard (december 1983). Hierin pleit hij voor het verwijderen van de heilige uit het wapenschild op heraldisch-historische gronden. Zijn voorstel wordt het best verworpen door bijgaande afbeelding, waarin zowel Sint Nicolaas als de valk (op de hand van Maria van Bourgondië) als schildhouders fungeren. Het wapenschild is nog blanco gelaten. Valkenswaard zou hier zelf een aantal voor die gemeente typische wapenfiguren kunnen opnemen. De kleuren, die Van Etтро voor de

Voorstel van F. van Etтро (tekening H. 't Jong)

schildhouders voorstelt (zwaar, rood, goud en zilver) zouden ook in het wapen moeten voorkomen.

Naast heraldisch-historische argumenten kunnen ook andere argumenten worden genoemd. Een gemeente is een bestuurlijke instelling, géén kerkelijke. Het huidige wapen is gebaseerd op een loutere interpretatie van het oude zegel door de burgemeester in 1815. Het toekennen van het wapen in 1942 is geheel volgens de voor- en naoorlogse regels van de Hoge Raad geschied en dus geen werk van de Duitse bezetter (anders zou ook de gemeente Waalre wel om een ander wapen hebben verzocht). Ook het argu-

ment dat de gemeente zich al eeuwen verbonden voelt met Sint Nicolaas kan niet worden gebruikt. Welgeteld heeft de Valkenswaardse gemeenschap met zekerheid 467 jaar aangekeken tegen de voorstelling van Sint Willibrord, 'slechts' 147 jaar tegen die van Sint Nicolaas.

Het idee van Van Etтро is heraldisch en historisch goed en verdient een verdere uitwerking. Als wapentekens zouden de symbolen uit de familiewapens Van Cuyk en/of Van der Clusen kunnen worden gebruikt. Ook kunnen afbeeldingen worden opgenomen, die de 'geschiedenis' van Valkenswaard uitdrukken: een varken, een valk en/of een sigaar.

Gemeentewapen sinds 1954

In ieder geval verdient Valkenswaard een (ver)beter(d) wapen!
J.Th.M. Melissen
Streekarchief Zuid-Oost Brabant

Van Zingen & Spele

Op enen driekoningenvavond

Best

Op enen driekoningenvavond, op enen driekoningendag. Daar zat Mari-a Magdalena, Magda-lena al op Ons lieven Heersgraf. Gij sterre gij moet er zo stille niet staan, gij moet er met ons naar Bethlehem gaan. Bethlehem die schone stad, waar Maria met't godd'lijk kindje zat. Hoe kleiner het kind hoe groter de Gode, die hemel en aarde geschapen had, die hemel en aarde geschapen had.

op enen driekoningenvavond
op enen driekoningendag
daar zat maria magdalena
al op ons lievenheers graf

gij sterre gij moet er zo stille niet staan
gij moet er met ons naar bethlehem gaan
bethlehem die schone stad
waar maria met het god'lijk kindje zat

hoe kleiner het kind
hoe groter de god
die hemel en aarde geschapen had
die hemel en aarde geschapen had

Dit Driekoningenlied, voorgezongen door Dina Castelijns-van Dijk te Best, werd indertijd al opgetekend door meester Panken in Bergeijk Alleen de tweede strofe wijkt lichtelijk af. P.N. Panken schreef veel liedjes op, meest kinderliedjes en publiceerde die in 'Ons Volksleven', een tijdschrift voor Taal-, Volks- en Oudheidkunde. Later werden deze afleveringen uitgegeven onder de titel Liederen, rijmen en kinderspelen uit Noord-Brabant (Brecht 1899).

Voor aanvulling, op- of aanmerkingen:
Harrie Franken, Weebosch 133, Bergeijk, telefoon 04974-1485.

Wij Juliana, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden,
Prinses van Oranje-Nassau, enz, enz, enz.

10 Februari 1954.

No. 11

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken van 28 Januari 1954, no. 6327, afdeling Binnenlands Bestuur (bureau Kabinetszaken);

Gezien de herhaalde verzoeken van het bestuur der gemeente Valkenswaard tot bevestiging van het door de gemeente Valkenswaard vóór 1 Mei 1934 gevoerd wapen;

Gelet op het besluit van de Souvereine Vorst van 24 December 1814, No. 32, en het Koninklijk besluit van 23 April 1919, Stb. No. 181;

Gehoord de Hoge Raad van Adel;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

met intrekking van het besluit van de waarnemend Secretaris-Generaal van het Departement van Algemene Zaken d.d. 8 Juli 1942, Afd. II, No. 397, de gemeente Valkenswaard te bevestigen in het gebruik van het vóór 1 Mei 1934 gevoerde wapen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

"in azuur het beeld van St. Nicolaas, houdend in de rechterhand een kromstaf, terwijl hij de linkerhand beschermend uitstrekt boven drie kinderfiguren staande op de rand van een kuip, het geheel geplaatst op een grond, alles van goud".

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

SOESTDJK, 10 Februari 1954

get. J U L I A N A .

MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

get. B E E L .

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

f 40.-

[Handwritten signature]

Valkenswaard